

Investigació participativa per crear un pla de joventut en una comunitat local¹

Xavier Úcar
Jordi Segarra
Lluís Mas

Recorda, això no va sobre com fer projectes de recerca, va sobre com crear canvi social (Stoecker, 2006: 11)

Se sol parlar del dinamisme i la vitalitat de la joventut com a font de canvi, creació i innovació però sovint ha estat considerada també com un problema que calia resoldre. Aquesta ambivalència ha fet que, des de la política i altres instàncies, s'hagi volgut treballar per als joves però sense els joves. Un plantejament com aquest, però, resulta insostenible en els nostres temps. Lansdown apunta, en aquest sentit, que *els joves són part de la solució de les dificultats a les que s'enfronten i no únicament un problema que els altres hagin de resoldre* (2003:2) [perquè] *ells són actors socials amb habilitats i capacitats suficients per a trobar solucions constructives per a les seves pròpies situacions* (2003:5)².

D'ençà que les Nacions Unides van identificar a l'any 2000 la participació dels joves en la vida social i econòmica dels països com una de les 10 àrees d'acció prioritària per als anys següents, aquest tema ha entrat a formar part de les agendes polítiques dels països desenvolupats. El World Youth Report 2005 afirma -en la seva recomanació n. 51- que cal emprendre mesures per fomentar les relacions entre les diferents generacions i posar els joves en condicions de participar de manera significativa en els programes i les activitats que els afecten.

En aquest mateix sentit es pronuncia el Pla Nacional de Joventut de Catalunya quan afirma que aquest nou concepte de joventut suposa:

una nova sensibilitat: el reconeixement de les persones joves com un sector de la ciutadania amb entitat pròpia i diferenciada, amb unes circumstàncies i unes necessitats específiques, que han de ser subjecte, per tant, de polítiques públiques que tinguin en compte la seva realitat desigual pel que fa a la dels adults i també dins del propi col·lectiu, per poder posar en pràctica els recursos i les competències que permetin abastar la plena ciutadania. (2007: 18)

El treball que es presenta a continuació s'emmarca en aquests plantejaments. L'ajuntament de Mollet, una ciutat de l'àrea urbana de Barcelona, vol fer un pla de joventut amb els joves i per als joves. Des de l'Ajuntament s'encarrega a la Cooperativa Doble Via de serveis socioeducatius -que gestiona els equipaments juvenils de la ciutat- el disseny i realització d'un Pla Local de Joventut. Aquest disseny i realització es fa a través d'un conveni de la Cooperativa Doble Via amb la Universitat Autònoma de Barcelona.

Cal emprendre mesures per fomentar les relacions entre les diferents generacions i posar els joves en condicions de participar de manera significativa en els programes i les activitats que els afecten

La finalitat de la nostra recerca participativa és la de generar un procés de reflexió compartida entre el jovent de la ciutat

La proposta metodològica resultant s'articula a través de la definició d'un procés participatiu ampli i obert que doni cabuda al major nombre possible de joves de la ciutat. Es busca trencar amb altres models d'elaboració dels plans locals de joventut que es centren, fonamentalment, en la participació de polítics, tècnics i entitats legalment constituïdes, fent invisibles als joves (Reutlinger, 2001) o menystenint, en molts casos, la participació dels grups informals i els joves no associats. La finalitat de la nostra recerca participativa és la de generar un procés de reflexió compartida entre el jovent de la ciutat. Aquest procés busca produir un coneixement compartit entre els joves sobre les característiques concretes de la realitat que viuen quotidianament i, també, sobre la manera com volen que aquella esdevingui en els propers anys.

Hem organitzat aquest treball, en sis apartats. En el primer, es contextualitza la recerca participativa i es presenten els objectius que pretén aconseguir. En el segon, es descriu el desenvolupament metodològic seguit i les tècniques i instruments utilitzats. En el tercer i quart, es presenten, respectivament, alguns resultats del procés participatiu i de l'avaluació i diagnòstic elaborat sobre la realitat juvenil a Mollet. En el cinquè, es desenvolupa l'estructura general del Pla de joventut i s'expliciten, a tall d'exemple, algunes de les línies i objectius d'acció definits. Per últim, en el sisè, s'elaboren algunes de les conclusions i propostes que es deriven d'aquest procés.

Contextualització i objectius de la recerca participativa

Aquest projecte s'ha desenvolupat a Mollet del Vallès, una ciutat mitjana situada a 30 km de Barcelona, amb una població de 51.275 persones a l'any 2006, dels quals 10.755 són joves d'entre 15 i 29 anys. Tal com succeeix en moltes ciutats de l'àrea urbana de Barcelona, més de la meitat de la població del municipi es desplaça diàriament per raons de feina o estudis. Aquesta ciutat compta amb un elevat nombre de serveis i activitats destinades a la població juvenil, moltes d'elles definides en el primer Pla local de Joventut, elaborat a l'any 1999.

La proposta de realització d'aquest nou Pla Jove partia de la necessitat d'actualitzar el Pla anterior per adaptar-lo a les necessitats actuals dels joves i als recursos dels quals disposa l'Ajuntament. Partint de les consideracions expressades per l'Ajuntament de Mollet sobre el Pla anterior, es va pensar el nou Pla Local de Joventut com un instrument que:

- Afavorís la participació, és a dir, que comptés amb la implicació dels diferents agents del territori, especialment dels joves.
- Fos útil i realista, ajustat a les possibilitats, competències i recursos de l'Ajuntament
- Es desenvolupés al llarg de 4 anys

- Tingués un caràcter marcadament interdepartamental, implicant els diferents departaments municipals en la gestió de les polítiques de joventut.
- Esdevingués un referent per a la definició de les polítiques que afecten els joves del municipi.

La idea general que ha vertebrat el Pla Jove de Mollet ha estat:

“Que les polítiques de joventut fossin concebudes des de criteris de transversalitat i integralitat, anant més enllà d’oferir determinats serveis i atenent determinades necessitats, treballant des d’una perspectiva global que interrelacionés els diferents àmbits de la vida del jove: formació, treball, habitatge, salut, participació democràtica, equilibri territorial i cohesió social. S’havia de basar en una actuació coordinada des dels diferents àmbits de gestió municipal, suma d’esforços” (Pla Nacional de Joventut, 2007: 19)

Des d’aquestes consideracions s’ha treballat sempre amb la idea que la participació activa dels joves és un element clau en la definició de les polítiques que van adreçades al jovent.

A l’hora d’elaborar el Pla calia també tenir molt presents les dues línies estratègiques que planteja el Pla Nacional de Joventut de Catalunya de 2005:

- Emancipació de les persones joves sota els eixos de: educació, treball, habitatge, salut, cultura i mobilitat.
- Foment de la participació juvenil, sobre la base de la interlocució en el disseny i la gestió de les polítiques, el suport a l’associacionisme juvenil i el foment de la cultura de participació.

Tots aquests marcs contextuais previs ens van portar a pensar que el nou Pla havia de ser:

- *Integral*: Ha d’atendre les necessitats del/a jove des d’un punt de vista global. S’ha d’aproximar a la realitat des d’un plantejament integral que identifiqui i posi en relació els diferents àmbits que condicionen o possibiliten la vida juvenil del municipi. Ha d’evitar plantejar intervencions parcials que atenguin i resolguin necessitats puntuals o aïllades. I ha de crear, també, escenaris que possibilitin un treball global en el que interactuïn les diferents dimensions de la vida dels joves. Cal tenir en compte que no es tracta tant que tot el jovent estigui informat de tot o accedeixi a tot, com que davant una problemàtica, una demanda o un interès específic els i les joves puguin accedir fàcilment a la informació i als recursos que el Pla posa a la seva disposició.
- *Transversal*: El procés de participació del jovent a la ciutat no pot estar únicament focalitzat en els òrgans municipals que tenen assignada aquesta funció, com ara el Consell Municipal de Joventut (CMJ). Sovint, aquests òrgans manifesten un tipus de funcionament que resulta poc operatiu per les dinàmiques quotidianes de funcionament del jovent. Per contra, ha d’articular xarxes de treball en diferents àmbits, que impliquin els

S'ha posat un èmfasi especial en la participació dels joves com a l'element més significatiu

departaments/institucions/agents que tenen els recursos, els coneixements i les competències. S'ha posat un èmfasi especial en la participació dels joves com a l'element més significatiu, ja que són ells i elles els qui millor poden orientar sobre les necessitats i actuacions que cal dur a terme en el Pla. La literatura científica internacional identifica, la incorporació dels joves en els processos de disseny, planificació, gestió i avaluació, com un element indispensable per a l'èxit d'aquests Plans³.

- *Un jaciment de projectes:* Que han de portar a la consecució dels objectius generals i específics definits en el Pla (sobre la base de la realitat a què responen; les necessitats o problemes que volen abordar; els destinataris o beneficiaris de les accions; i, per últim, l'adequació amb altres actuacions de les diferents administracions). D'altra banda, cal introduir o possibilitar, de manera continuada i sostinguda, el subministrament i la creació de continguts –dins el Pla– i això, tant per part de les administracions i entitats de la ciutat, com per part dels mateixos joves que participen o integren aquestes xarxes. Això assegurarà la dinamització, manteniment i sostenibilitat del Pla al llarg del temps.

La proposta resultant dels anteriors plantejaments es va estructurar en dos grans objectius generals, el primer dels quals es concretava en tres objectius més específics:

1. Dissenyar i posar en marxa un procés participatiu per elaborar el Pla Jove de Mollet per al període 2008-2012.

- *Elaborar un mapa de grups i activitats juvenils de Mollet.*
- *Detectar les mancances i necessitats principals del municipi en matèria de joventut i estructurar-les en àmbits d'actuació per al seu posterior desenvolupament en el Pla.*
- *Implicar els joves de Mollet en el procés participatiu per a l'elaboració del Pla Jove.*

2. Crear una xarxa de participació juvenil a la ciutat que fes possible el desenvolupament del pla i el fes sostenible en el futur.

Plantejament essencial de la proposta era donar veu al jovent i possibilitar escenaris on la seva veu pogués ser escoltada, i això, tant en la fase del disseny del pla, com durant el seu desenvolupament.

El procés metodològic

També el procés metodològic es va desenvolupar a partir d'uns principis teòrics que han estat elaborats en projectes anteriors⁴. Les orientacions que van guiar el desenvolupament del procés metodològic van ser les següents:

- *Visualitzar iniciatives i grups de joves:* Cada cop que es convoca els joves a participar en qualsevol iniciativa, les persones interessades acostumen a ser sempre les mateixes. I, sovint, els qui participen, acostumen a ser persones ja vinculades en algun tipus d'organització més o menys formal. L'objectiu metodològic va ser fer participar grups i persones que habitualment no participen en aquestes dinàmiques participatives. Calia implementar plantejaments metodològics que ajudessin a trencar la invisibilitat dels joves en el territori.
- *Treballar amb grups naturals que ja funcionaven:* Es van identificar en primer lloc aquests grups, a través d'un mapa de grups i activitats juvenils del municipi. L'objectiu era involucrar en el procés participatiu aquests grups de joves que ja es reunien habitualment per raons pròpies.
- *Integrar iniciatives, grups o persones interessades.* Estimular la participació dels joves en els processos participatius a través d'una molt àmplia difusió per diferents mitjans del procés a desenvolupar. No negar ni la informació ni la participació en el procés a les persones o grups que ho sol·licitessin.
- *Crear xarxes de grups de joves que reflexionessin col·lectivament sobre les problemàtiques juvenils a Mollet i sobre la manera de respondre-les.* Tot amb la idea d'adaptar al màxim el Pla als interessos i a les necessitats reals de la població juvenil del municipi.
- *Crear comunitat:* La pretensió era que aquest procés iniciés dinàmiques de treball i funcionament que s'ampliessin més enllà de la finalització del Pla Jove. Es tractava de generar, en la mesura que es pogués, processos autosostinguts en el temps.
- *Reforçar el procés participatiu amb productes concrets:* en tot moment hi havia d'haver un *feedback* entre les persones i grups participants i la ciutat de Mollet pel que fa als processos participatius que es duguessin a terme i els resultats concrets d'aquests processos. Des del nostre punt de vista, els processos i els productes són inseparables en qualsevol plantejament educatiu. Tractats separatament ofereixen una visió incompleta i parcial de la realitat, atès que tot procés no és sinó una seqüència de microproductes que conflueixen en allò que serà el producte resultat final⁵. En els processos d'aprenentatge –i considerem que la

L'objectiu metodològic va ser fer participar grups i persones que habitualment no participen

participació n'és un (Wenger 2001)- procés i producte es retroalimenten mútuament i recíproca i fan, d'aquesta manera, que deixin de tenir sentit considerats de forma aïllada.

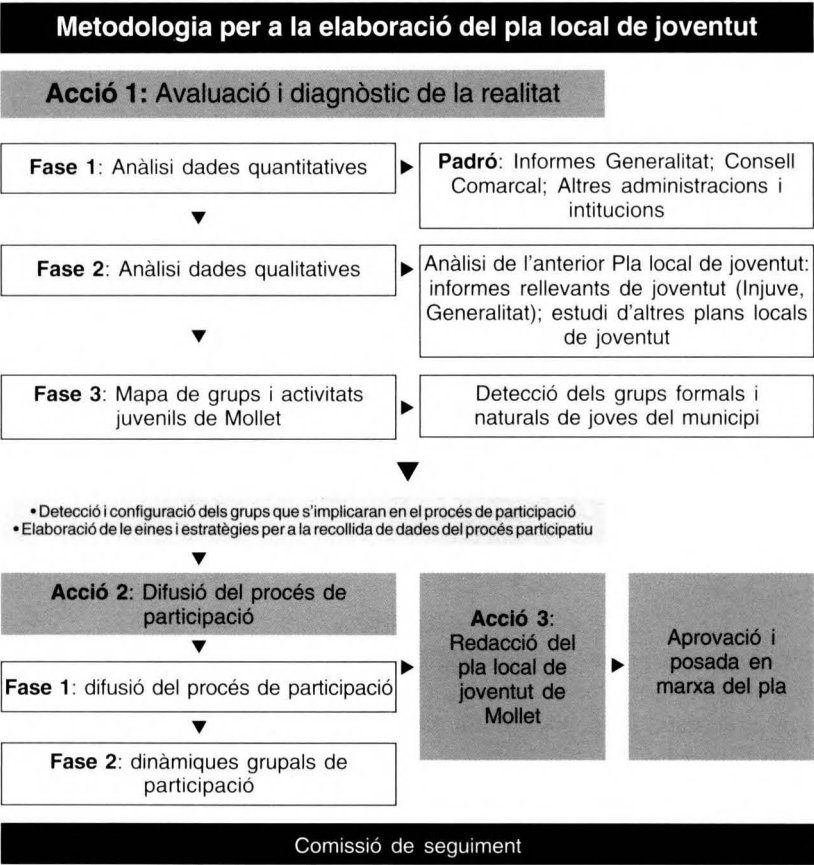
- *Documentar audiovisualment el desenvolupament del projecte:* Per construir i generar una memòria compartida.

Tot procés participatiu consta, en general, de dues etapes; una d'obertura i una altra de tancament (Pindado, 2002:35). En la primera, es tracta de detectar, mobilitzar i implicar tots els possibles agents. És una fase expansiva en què el que es pretén és detectar, captar i incloure la major quantitat possible d'informació i, també, el major nombre de perspectives i punts de vista. Hom podria dir que és una fase on el que es busca és engegar processos de creativitat social. La segona, per contra, el que busca és tancar, concretar, eliminar tot allò que no sigui rellevant o viable i assumir compromisos en el desplegament de les accions a desenvolupar. Seguint aquest plantejament vàrem dissenyar una primera fase on l'elaboració d'una avaluació i diagnòstic de la realitat juvenil, oberta i compartida fos la base i, alhora, l'excusa per implicar el jovent en la creació i el posterior desenvolupament del Pla.

La gràfica N. 1 mostra l'estructura general de la recerca, que es va desenvolupar en tres fases; les dues primeres corresponents a l'etapa d'obertura i l'última a la de tancament:

- L'avaluació i el diagnòstic de la realitat del jovent
- La socialització i reelaboració de la informació obtinguda com a resultat del diagnòstic inicial a través d'un ampli procés de participació del jovent.
- La redacció i aprovació del Pla jove.

Com es pot veure en la gràfica, tot el procés va ser monitoritzat per una comissió de seguiment integrada per l'equip de recerca, representants dels joves i representants de l'ajuntament.

A continuació, aquestes variables es van concretar en 50 indicadors de tipus qualitatiu i quantitatiu a partir dels que es pretenia recollir informació sobre les realitats tangibles i intangibles de la joventut (Guijt/Gaventa, 1998). La recollida de la informació es va realitzar a través de l'anàlisi de fons documentals de diverses característiques i també, com mostra el quadre N. 2, d'algunes entrevistes.

Entrevistes	N.
Responsables municipals	26
Responsables d'entitats en què hi ha joves	17
Responsables d'entitats juvenils	8
Agents claus (professionals, líders d'opinió, etc.)	17
TOTAL	68

Quadre N. 2

L'objectiu d'aquesta primera fase consistia en disposar d'uns continguts inicials sobre la realitat juvenil en la ciutat i d'un mapa de la joventut –agrupat o no en entitats– que pogués configurar les xarxes de participació que s'anaven a posar en marxa.

El mapa va resultar una eina fonamental per poder confeccionar els grups que després van participar en les dinàmiques de discussió sobre el Pla Jove. L'aspecte més significatiu va ser la visualització de tots aquells joves i grups no associats de la ciutat. El mapa, en tant que eina metodològica, va resultar molt eficaç atès que va permetre identificar i involucrar joves no associats, que acostumen a ser majoria en les ciutats i que, com ja s'ha comentat sovint, acostumen a restar invisibles en aquests processos participatius.

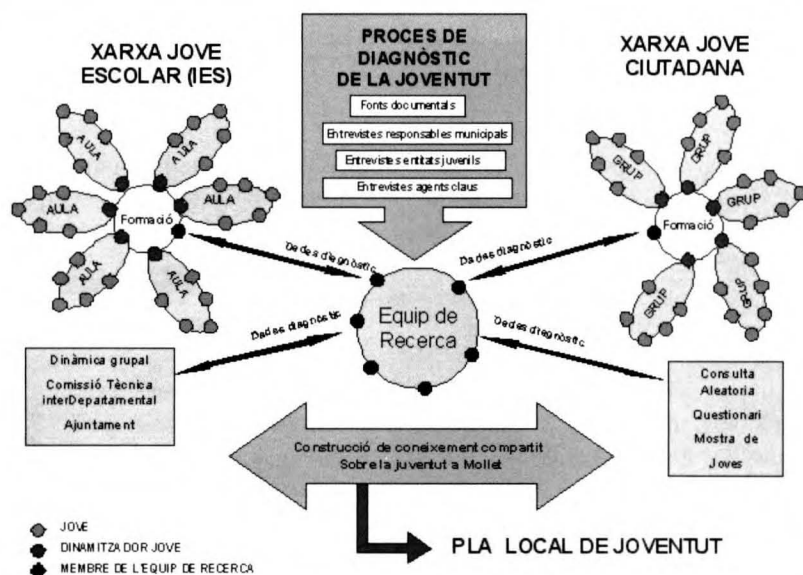
Amb la informació obtinguda d'aquest diagnòstic, l'equip de recerca va dissenyar tres estratègies metodològiques diferenciades per socialitzar, reelaborar i construir de manera compartida la informació que definitivament havia de constituir el Pla Local de Joventut. Totes tres estratègies es configuren a partir de quatre elements que són els que possibiliten organitzar la informació elaborada pels joves:

- *El fets.* Són la realitat objectivable, és a dir, el que hi ha sobre el jovent a la ciutat. Són les dades consensuades o recollides en el diagnòstic. Són els continguts base proporcionats per l'equip de recerca als joves, per iniciar la discussió, el debat o la reelaboració de la informació.

- *Les opinions.* Són la realitat subjectiva, és a dir, el que els i les joves pensen sobre el que hi ha a la ciutat –els denominats *fets*– per al jovent.
- *Les propostes.* És el que els joves pensen que caldria fer pel que fa al que hi ha o al que podria haver-hi a la ciutat per al jovent.
- *Les aportacions.* Que es refereix a allò que cada jove o grup de joves poden fer, en particular, per aconseguir que les coses canviïn i que hi hagi a la ciutat el que li cal o el que el jovent voldria que hi hagués.

Com s'ha apuntat, aquests quatre elements van ser treballats en el marc de tres estratègies metodològiques que poden ser visualitzades en la gràfica N. 2 i que es presenten tot seguit.

Gràfica N. 2

- *Les xarxes joves de participació.* Es constitueixen a partir dels contactes establerts amb els joves i amb els agents claus de la ciutat en la fase anterior. La primera és la que denominem "xarxa jove ciutadana" i la segona, la "xarxa escolar". La metodologia seguida es basa en la idea que resulta més eficaç treballar amb grups naturals que amb grups creats *ad hoc* per al desenvolupament de la recerca (Úcar/Ponce, 2001). Això permet, d'altra banda, que les xarxes creades tinguin més possibilitats de ser sostenibles en el temps. L'equip de recerca desenvolupa una sessió de formació amb joves líders de la ciutat –caracteritzats a la gràfica com a *dinamitzadors joves*– ja que és a través d'ells com millor ens podem acostar al conjunt dels joves. Seguim la idea de Checkoway i altres quan apunten que *els joves*

líders de la comunitat són mitjancers [a més de possibilitadors i potenciadors, des del nostre punt de vista] *de la participació de la resta de joves* (2005: 1157). En aquesta sessió de formació se'ls explica l'objectiu del procés participatiu i se'ls proporciona formació en l'anàlisi i reelaboració de la informació avaluativa i diagnòstica recollida en la fase anterior. El que se'ls demana és que repliquin, amb els grups de joves amb els qui habitualment es relacionen, la metodologia de treball desenvolupada en la sessió de formació que s'està realitzant amb ells. Hem denominat, en aquesta estratègia de multiplicació de l'acció participativa, la "*tècnica de les flors*" per la forma en què la vàrem representar gràficament (veure gràfica N. 2).

- *La consulta aleatòria.* A partir de les dades del diagnòstic i dels elements sobre els que es volia recollir informació (*opinions, propostes i aportacions*) es va dissenyar un qüestionari per passar a una mostra representativa de joves de la ciutat. La mostra estratificada, proporcional i aleatòria estava configurada per 320 joves de la ciutat. El qüestionari va ser enviat –per correu postal – a 640 joves.
- *La dinàmica grupal institucional.* Aquesta és una dinàmica grupal desenvolupada amb la denominada "Comissió tècnica interdepartamental". Aquest és un organisme municipal integrat per tècnics municipals representants de totes les àrees, departaments i equipaments que realitzen programes, accions i serveis relacionats amb els joves de la ciutat. Es tractava de recollir el punt de vista dels tècnics més implicats en la dinàmica política de la ciutat.

És a partir de la informació recollida a través d'aquestes estratègies metodològiques que es va construir el Pla Local de Joventut. A partir d'un primer document que recollia la filosofia, les línies estratègiques i específiques del Pla, els tècnics municipals van elaborar el document definitiu, que va ser aprovat al Ple Municipal de l'Ajuntament de Mollet en la sessió del 28 de gener de 2008.

Alguns resultats del procés participatiu

La participació en les dinàmiques grupals desenvolupades per a l'elaboració del Pla Jove ha estat d'un 4,71% de la població juvenil del municipi¹. En la gràfica N. 3 es pot observar la distribució -en percentatges- d'aquesta participació en funció de la categoria a la qual pertanyen els i les participants.

Participants	%
Entitats	18
Xarxa Escolar	42
Grups informals	12
Altres (enquestes a grups)	17
Enquestes aleatòries	7
Interdepartamentals	4

Quadre N. 3

En la xarxa escolar s'han implicat 9 grups de joves de 3 Instituts d'Educació Secundària de la ciutat. En concret, han participat 5 grups de joves de 2on i 3er d'Educació Secundària Obligatoria (ESO); 2 grups de 4t d'ESO; i 2 grups més de 1er de Batxillerat.

Pel que fa al nombre total de participants en la xarxa jove ciutadana hem de diferenciar –com mostra el quadre N. 4– entre els joves que formen part d'una associació legalment constituïda, dels que no estan associats i dels que s'agrupen en col·lectius o grups informals¹. Es destaca una elevada participació dels grups informals i no associats en les dinàmiques participatives, fet que contrasta amb altres Plans locals realitzats, on el pes de la participació recau majoritàriament en les entitats legalment constituïdes.

¹ En tot cas, cal matissar, que *en una democràcia, els grups informals són formals, perquè no els és necessària cap mena d'autorització administrativa, sinó la simple voluntat dels socis fundadors* (Serrano, 1999:153).

Total associats i no associats	%
Associats i Tècnics	22
No associats	78

Quadre N. 4

Dels resultats obtinguts en la recerca, en relació amb el procés participatiu, cal destacar els següents:

- La creació d'una xarxa de participació juvenil a la ciutat de Mollet, que engloba la xarxa escolar i la xarxa jove ciutadana. La participació no s'ha limitat només a la fase de definició del pla, sinó que, en el futur, tindrà un paper actiu tant en el desenvolupament del Pla com en l'avaluació de la seva implementació i desenvolupament.

La participació no s'ha limitat només a la fase de definició del pla, sinó que, en el futur, tindrà un paper actiu tant en el desenvolupament del Pla com en l'avaluació de la seva implementació i desenvolupament

Els joves poden i han de tenir un paper actiu i compromès en aquells aspectes de la política municipal que els afecten

- La comunicació activa de la xarxa de participació juvenil, que ha estat garantida a través de la creació d'una llista de correu electrònic que ha permès una comunicació constant entre els participants i que, sens dubte, afavorirà el debat i la participació en la fase d'implementació del Pla jove.
- El trencament de la idea que les polítiques de joventut d'una ciutat depenen exclusivament de les decisions de tècnics i polítics. Els joves poden i han de tenir un paper actiu i compromès en aquells aspectes de la política municipal que els afecten, obrint una via per a una participació – amb capacitat de decisió¹ - d'aquestes persones, no només en la seva etapa jove, sinó en el futur proper. És un primer pas per enriquir, millorar i fer més saludable la vida política de la ciutat sobre la base de la participació activa de la ciutadania.

Finalment, cal destacar que aquest pla, gràcies a la seva estructura participativa, s'adapta de manera molt realista a les necessitats i expectatives dels joves de la ciutat, ja que totes les accions i objectius definits són fruit del treball i les propostes dels i les joves involucrats en el procés participatiu.

Alguns resultats de l'avaluació i diagnòstic participatiu de la realitat del jovent a Mollet del Vallès

A continuació, es presenten algunes de les conclusions extretes de la fase d'avaluació i diagnòstic de la realitat. No es pretén exhaustivitat; es tracta, únicament, de veure algunes de les idees analitzades, debatudes i construïdes pels joves al voltant de la realitat que viuen quotidianament a la ciutat de Mollet. Hom presenta un màxim de 5 conclusions per a cadascuna de les variables sobre les que es construeix el diagnòstic.

Població juvenil

- Hi ha una distribució irregular de la població jove entre el centre i la rodalia de la ciutat. (el 33,9 % dels joves es concentra en dos barris).
- Insistència dels agents claus que hi ha unes necessitats de serveis i recursos per a la població jove del municipi.
- Des d'alguns dels agents claus es constata que no existeixen suficients recursos per atendre l'elevada taxa de creixement que experimenta la població immigrant.

Teixit associatiu en general

- Es constata un recel dels adults envers la participació dels joves en la direcció de les entitats.
- Manca relleu generacional en la direcció i gestió de les entitats

- Els joves s'agrupen per activitats i interessos concrets, sense comprometre's amb el teixit associatiu.
- Els joves no perceben ni pensen l'associacionisme com una eina de participació en l'àmbit municipal²

Teixit associatiu juvenil

- La majoria dels joves del municipi no estan associats
- Hi ha una elevada participació dels joves en les activitats de les entitats, però només una petita part d'ells es dedica a les tasques d'organització.
- Les entitats afirmen que la comunicació entre elles i la població és baixa.

Educació i formació

- L'oferta d'activitats extraescolars a secundària és poc coordinada
- Des de l'Escola d'adults es manifesta que no hi ha prou coneixement entre la població del municipi de l'oferta educativa per a la població adulta.
- L'oferta educativa per als nouvinguts és molt diversificada i no està coordinada.

Ocupació

- Els programes d'inserció laboral municipals són poc coneguts entre els joves
- Es troba a faltar una coordinació més efectiva entre departaments en l'àmbit de la promoció de l'ocupació.
- Les associacions d'immigrants afirmen desconèixer els serveis municipals que s'ofereixen en l'àmbit de l'ocupació.

Oci i serveis

- Tot i existir una directiva política per a la coordinació entre àmbits, en la pràctica, aquesta no es dona.
- Els joves no identifiquen el servei d'informació juvenil com a tal perquè és ubicat dins d'un altre equipament.
- Les entitats juvenils pensen que l'oferta d'oci nocturn municipal ha d'obrir-se a més tipologies de joves i que ha de ser dotada de més recursos.
- Des de les entitats es valora positivament l'acció municipal de l'oci nocturn, basada en una oferta cultural i de promoció d'hàbits saludables.

Salut i serveis socials

- Es detecta una mancança d'educadors de carrer per a l'elevada quantitat de joves que hi ha al municipi.
- Falta coordinació interdepartamental entre Serveis Socials i Joventut per assegurar la inserció sociolaboral dels joves amb risc d'exclusió social.
- Des d'alguns serveis municipals i agents claus es constata la necessitat de més recursos humans i tècnics dedicats als programes d'informació i prevenció en l'àmbit sociosanitari.

Habitatge

- Es constata una clara limitació de l'administració en la promoció de l'habitatge per a joves atesa la manca de terreny públic a cedir per fer habitatges socials.
- No hi ha coneixement per part dels joves de la Bossa d'habitatge, ja que actualment té una incidència molt baixa entre els joves que busquen habitatge.

Cohesió social

- Tots els grups participants, sense excepció, afirmen que hi ha un nivell molt baix de conflictivitat a la ciutat de Mollet.
- Des de l'Associació de Treballadors Magrebins, es manifesta que cal integrar els joves immigrants en les activitats de la ciutat per evitar en un futur conflictes potencials.

Informació i comunicació

- No hi ha la percepció de la necessitat d'una publicació exclusivament juvenil a la ciutat.

Mobilitat

- No hi ha bona comunicació en tren entre la ciutat i la Universitat Autònoma
- No es detecten problemes importants referents a la mobilitat en el si de la ciutat.

El pla local de joventut de Mollet del Vallès: Línies d'actuació i objectius

El pla de joventut resultant ha estat organitzat en tres tipus de línies genèriques d'acció diferenciades. Les denominades, respectivament, línies d'acció *estratègica*, *transversal* i *específica*. Cadascuna d'aquestes línies respon a una problemàtica, una demanda o una necessitat detectada en l'avaluació i diagnòstic de la realitat de joventut a Mollet. Cada línia és estructurada per àmbits d'actuació que es concreten en sublínies d'acció específiques. Cada sublínia consta d'objectius operatius d'acció. Per a cada objectiu han estat definides les activitats concretes a desenvolupar; els responsables de desenvolupar-les; els recursos humans a destinar; i, per últim, la temporització d'aquelles activitats.

En primer lloc la denominada *Línia d'Acció estratègica*. Entenem que aquesta és una actuació global de l'Administració local que suposa una aposta estratègica per als propers anys per un tema concret. En aquest cas, pel tema del joventut. S'ha definit una línia concreta que es pot observar en el quadre N. 5.

Línia d'acció estratègica

Línia d'acció

Elaboració d'un pla de comunicació, interactiu i sostingut, amb el jovent de Mollet del Vallès

Objectiu

- Creació d'un Portal *web* de la joventut que doni cabuda, com a mínim, als següents àmbits:
- Ha de donar cabuda, com a mínim, als següents àmbits: Habitatge; Oci i esports; Joves nouvinguts; Educació i Formació; Ocupació i iniciatives empresarials; Participació i Suport a les iniciatives juvenils; Processos creatius i innovació; Mobilitat; Salut; Pla Jove.
- Ha de comptar, com a mínim, amb les següents eines: Mapa de serveis i recursos per a joves; Llista de correu; Agenda d'activitats; Tràmits i protocols; Assessorament jurídic; Convocatòries i concursos; Revista virtual; *Wikis* i *blogs* per a cada àmbit.

Responsables

- Encàrrec professional a una empresa de serveis informàtics.
- Equip de col·laboració i supervisió de l'encàrrec professional, integrat per persones de l'àrea de Joventut i joves.

Recursos

- Tècnic Municipal encarregat de mantenir i dinamitzar el portal.

Temporització

- Fase 1: Elaboració del Pla de comunicació (primer semestre de 2008) que avaluï el Pla Jove de Mollet. Al gener es posarà en marxa el nou *web* de joventut amb el *logo* de la regidoria. Aquest *web* s'utilitzarà de prova pilot
- Fase 2: Setembre a desembre de 2008: recopilació de la informació necessària per tal de dissenyar el portal que doni contingut i estructura a la xarxa de joves. Durant aquest trimestre es contractarà una empresa especialitzada per tal que iniciï el treball de disseny del portal
- Fase 3: Omplir i dinamitzar la resta d'àmbits (12 mesos)

En 2 anys hauria d'estar plenament operatiu.

Quadre N. 5

En segon lloc, les *línies d'acció transversal* que es refereixen a actuacions que emfasitzen temàtiques que impliquen actuacions conjuntes o interrelacionades, sigui entre departaments, entitats i organitzacions o col·lectius, grups i persones concretes. S'han definit dos grans àmbits: el de *Comunicació* i el de *Coordinació*. Per al primer s'han elaborat 3 línies diferenciades d'acció que sumen 8 objectius operatius i per al segon, 2 que totalitzen 4 objectius. En el quadre N. 6 hom pot veure un exemple d'un objectiu desenvolupat d'una de les línies.

Linia d'acció transversal

Àmbit

Comunicació

Base del diagnòstic

Consciència de la necessitat de serveis i recursos per a la població jove del municipi

Línia d'acció

A) posar en marxa una política de comunicació dels serveis, programes i projectes de joventut i d'accions dels diferents agents

Objectiu A.1:

- Elaboració d'un Programa-Guia, penjat al portal web de joventut, destinat al jovent en general, sobre els recursos, serveis i programes de joventut

Activitats A.1

- Elaboració del Programa-Guia sobre recursos, serveis i programes de Joventut.
- Presentació i difusió pública del Programa-Guia.

Responsables

- Tècnic/s de Joventut, amb responsables d'altres departaments municipals.

Recursos

- Suport virtual (penjat al Portal de Joventut).

Temporització

- Primer exemplar virtual (Setembre 2008)
- Reelaboració cada 2 anys en suport digital. Estarà accessible en el Portal.

Quadre N° 6

Quadre N. 6

Per últim, en tercer lloc es van definir les *Línies d'acció específica*. Corresponen a actuacions focalitzades sobre àmbits o temàtiques específiques. Es van definir 6 àmbits que, corresponien, en bona mesura, a les variables definides per l'avaluació i diagnòstic de la realitat del jovent a Mollet. En concret, aquests van ser: immigració; teixit associatiu; formació i ocupació; oci i serveis; salut i serveis socials; i, per últim, habitatge. Per a tots ells es van elaborar 9 línies d'acció que van totalitzar 10 objectius operatius.

En el quadre N. 7 hom pot veure un exemple d'un objectiu desenvolupat d'una de les línies.

Línia d'acció específica

Àmbit

Formació i ocupació

Base del diagnòstic

Hi ha poca interrelació entre la Xarxa Escolar i l'àrea de joventut

Línia d'acció h) integrar la xarxa escolar en l'àmbit d'acció propi de l'àrea de joventut

Objectiu H.1:

- Aprofitament dels espais d'escoles i instituts dins i fora de l'horari escolar per crear escenaris que afavoreixin la participació dels joves. Cal crear una cultura de col·laboració de les escoles amb la ciutat

Activitats H.1

- Detecció d'espais disponibles i la seva potencialitat d'usos

Responsables

- Tècnic en dinamització comunitària i noves tecnologies i responsable de l'IME

Recursos

- Suport virtual (penjat al Portal de Joventut).
- Per traduir-lo a altres llengües cal comptar amb la col·laboració de col·lectius culturals específics de joves.

Temporització

- Reelaboració cada 2 anys en suport digital. Es trobarà accessible en el Portal. Inici del programa patis oberts a l'escola Salvat Papasseït els caps de setmana, i ampliació d'aquesta iniciativa a la primavera de 2008
- Redefinició del programa PIDCES gener- juny de 2008

Quadre N. 7

El Pla consta també d'unes recomanacions finals a tenir en compte a l'hora de desenvolupar-lo; d'una calendarització i una seqüència temporitzada de desenvolupament de les accions per anys naturals; de l'estructura organitzativa necessària per desenvolupar-lo; i, per últim, d'una proposta d'avaluació i seguiment.

Conclusions

El procés d'elaboració d'aquest Pla Local de Joventut s'ha fonamentat en alguns eixos i assumpcions bàsiques que han guiat el procés al llarg de seu desenvolupament. Aquests eixos i principis bàsics pretenien connectar el procés d'elaboració del pla amb la realitat de la política; de la cultura; del territori i de les persones. Això no havia de significar, però, renunciar a aquells principis socioeducatius que -en tant que pedagogs i educadors socials- considerem que han de formar part indissociable de processos d'aquestes característiques. Volíem aconseguir, per últim, que fos un pla realista, viable i sostenible, perquè entenem que només d'aquesta manera és possible desenvolupar processos que siguin realment educatius. Pensem que aquells processos

- on resulta possible **avançar implicant-se** –amb consciència plena del que això suposa i significa-;
- en un entorn segur i acollidor, **sense por** pel que es pugui dir o fer – coneixent prèviament el *què*, el *com*, el *perquè* i el *per a què* de la nostra implicació-¹;
- lluitant i treballant per aconseguir **objectius viables** –que no té perquè significar simples o fàcils- i, per últim,
- sabent que hi ha **possibilitats reals de canviar** la realitat que es viu quotidianament

són els que, en una societat com la nostra, poden estimular, ajudar i formar els joves per participar -en termes d'igualtat amb els adults- en la transformació de les nostres comunitats i de la nostra societat. Com apunten Sullivan i altres, els joves no tenen perquè ser els líders del demà, poden ser també els líders d'avui (2003:12).

Els joves no tenen perquè ser els líders del demà, poden ser també els líders d'avui

Per aconseguir tot això hem buscat de forma intencionada:

- Connectar el procés amb la realitat política del nostre país incardinant-lo en les línies bàsiques definides pel Pla Nacional de Joventut de Catalunya.
- Incardinar el procés en la cultura juvenil utilitzant llenguatges, eines i metodologies que incitessin els joves de la ciutat a implicar-se en l'elaboració del Pla i a col·laborar amb l'equip de recerca i l'administració municipal en la seva posta en marxa i en el seu manteniment i avaluació.
- I, per últim, treballar de manera coordinada amb tots els implicats – administració local, tècnics i joves- per assegurar l'eficàcia, l'eficiència, l'efectivitat i la viabilitat dels resultats.²

Bibliografia

- Checkoway, B; Allison, T.; Montoya, C.** (2005), "Youth participation in public policy at the municipal level". *Children and Youth Services Review*, 27 (1149-1162).
- González, I.** (Coord.) (2007), *Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana*. Institut de govern i polítiques públiques (IGOP). (Col·lecció Estudis N. 2). Secretaria General de Joventut. Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- Lansdown, G.** (2003), *Global priorities for youth. Young participation in decision-making*. Document electrònic. Descarregat febrer, 2006. http://www.un.org/esa/socdev/nyin/helsinki/ch10_participation_lansdown.doc
- London, J.** (2002), *Youth Involvement in Community Research and Evaluation: Mapping the Field. Draft Discussion Paper*. Document electrònic. Descarregat 16/2/2007. http://www.youthinfofocus.net/pdf/London_YouthResEval.pdf
- Pindado, F. (Coord.) y otros** (2002), *Eines per a la participació ciutadana. Bases, mètodes i tècniques*. Diputació Barcelona xarxa de municipis. Barcelona.
- Reutlinger, C.** (2001) "Sociedad laboral sin trabajo y juventud invisible" , (227-247) en Marchuioni, M. (Coord.), *Comunidad y cambio social*. Popular. Madrid.
- Secretaria de Joventut** (2007) *Pla Nacional de Joventut*. 3a reimpressió. Document electrònic. <http://www20.gencat.cat/portal/site/Joventut/menuitem.54699497c7208e72015d9510b0c0e1a0/?> . Descarregat Desembre, 2007.
- Serrano, J.** (Dir.) (1999), *Joves i participació a Catalunya*. Fundació Ferrer i Guardia. (Col·lecció Estudis N. 2). Secretaria General de Joventut. Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- Stoecker, R.** (2006), "Why don't we do more participatory research". 17 p. *The First Conference on community-based teaching and research*. <http://comm-org.wisc.edu/drafts/pr.htm> . Descarregat setembre 2007.
- Sullivan, L., et al.** (2003), *An Emerging Model for Working with Youth: Community Organizing + Youth Development = Youth Organizing*. Funders' Collaborative on Youth Organizing. New York.
- Úcar, X.; Ponce, E.** (Coord.) (2001), *Carmel Amunt: Anàlisis i propostes de futur per un barri*. Carmel Amunt. Barcelona.
- Úcar, X.** (2006), "Investigación participativa sobre espacios públicos y educación cívica". *Revista Iberoamericana de educación*. Edició digital. N. 39-4. <http://www.rieoei.org/experiencias132.htm>
- Úcar, X.** (2007), "Factores clave de la participación en los espacios públicos" 14 pág. En *Animador Sociocultural: Revista Iberoamericana*. Año 2-Número 1 – Octu.2007 / Abr. 2008. . <http://www.lazer.eefd.ufrj.br/animadorsociocultural/pdf/ac302.pdf>
- Úcar, X.** (2008), "¿Para los jóvenes....., pero sin los jóvenes? Una mirada desde la educación social" *Jornal A pagina da Educaçao*. <http://www.apagina.pt/artigo.asp?id=55> Edición digital. N° 174. Enero. pág. 15.

Wenger, E. (2001), *Comunidades de práctica. Aprendizaje, significado e identidad.* : Paidós. Barcelona

Youth and the United Nations (2005), *World Youth Report 2005.* <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/wpayparticipation.htm#WYR2005>

[* | En línia.WMF *]

- 1 A més dels autors d'aquest article, aquest projecte ha comptat amb la participació de Roger Chiva com a responsable de la dinamització del procés participatiu, de la secretaria tècnica i de les entrevistes. La tècnica de joventut de l'Ajuntament, que ha desenvolupat la interlocució del projecte des de l'Ajuntament de Mollet, ha estat Francisca de la Villa.
- 2 Aquest és un plantejament sostingut en l'àmbit del corrent del *youth development* des de principis dels 90 als Estats Units (London, 2002:2).
- 3 Veure, a tall d'exemple, Mullahey i altres (1999).
- 4 Veure Úcar, (2001, 2006, 2007).
- 5 Que no deixa de ser altra cosa que l'inici d'un nou procés. En realitat, com mostra la *teoria de Santiago* de Maturana i Varela- l'aprenentatge és un procés ininterromput que, de fet, s'identifica amb la pròpia vida. Convencionalment i arbitràriament el tractem de manera discreta des de l'àmbit científic, per tal de facilitar-nos la seva anàlisi i comprensió.
- 6 Per contextualitzar o interpretar aquesta dada es pot recórrer a l'estudi, recentment realitzat (González, 2007), sobre la participació política dels joves a Catalunya. En ell es fa una radiografia d'aquest tipus de participació: a) *joves que no participen en cap entitat* (68%); b) *joves que participen en almenys una entitat esportiva —sense comptar-hi els gimnasos—* (9,4%); c) *joves que participen en almenys una entitat de tipus no esportiu* (15,8%); 4. *joves que participen almenys en entitats de dos tipus diferents* (6,8%) (Pàg. 256). Aquest mateix estudi es posiciona també sobre aquest fet dient que *és clar que, entre els joves d'avui, els qui són políticament actius —entenent “actius” com a joves amb una actitud compromesa, de treball constant per millorar les qüestions col·lectives— són una minoria. Però, en qualsevol cas, no són més minoritaris del que ho eren entre els joves de fa tres o quatre dècades, o que entre els adults d'avui* (Pàg. 271).
- 7 En tot cas, cal matissar, que *en una democràcia, els grups informals són formals, perquè no els és necessària cap mena d'autorització administrativa, sinó la simple voluntat dels socis fundadors* (Serrano, 1999:153).
- 8 Veure Úcar, 2008.
- 9 En l'*Enquesta a la joventut de Catalunya*, elaborada el 1990 per la Direcció General de Joventut de la Generalitat es deia que *més del 50% dels joves catalans verbalitzen que es mostren interessats a formar part d'una associació*. De totes maneres es puntualitzava que l'interès verbalitzat per formar part d'una associació no es transformava en activitat efectiva, i que *els índexs de participació real dels joves en associacions se situa en el 27,8%. Si deixem de banda els joves associats a entitats esportives, el percentatge de joves associats a Catalunya se situa en el 19,3%* (Op. cit. 1999 : 67) En l'estudi de 2007 es parla dels canvis que experimenta en l'actualitat l'associacionisme i s'acaba concluint que *cert activisme, el que podríem considerar “de vinculació intensa”, tendeix a evolucionar i transformar-se, passant de ser una actitud existencial que s'adquireix en un moment de la vida i es manté al llarg d'aquesta a convertir-se en una experiència més o menys puntual d'un moment determinat del cicle de vida: la joventut*. (Op. cit. 2007:111) Més endavant reformulen aquests dos tipus d'associacionisme entre els que es mouen els joves a Catalunya amb els conceptes d'“Activisme de militància” i “activisme d'impacte” (Op. cit. 2007:272).

- 10 En un altre lloc hem caracteritzat l'honestat i la transparència com a estratègies pedagògiques indispensables en els processos de participació, i això resulta especialment important en el treball amb joves (Úcar, 2007).
  - 11 El 28 de gener de 2008 el Ple de l'Ajuntament de Mollet va aprovar el Pla Jove. El Pla es va aprovar per unanimitat amb el vot a favor de tots els grups municipals.
-

Xavier Úcar (Coord.)	Dpt. Pedagogia Sistemàtica i Social Universitat Autònoma de Barcelona
Jordi Segarra	Doble Via. Cooperativa d'Iniciativa Social Barcelona
Lluís Mas	Doble Via. Cooperativa d'Iniciativa Social Barcelona